

Jöjjetek

1960. május-június.

13. évfolyam, 3. szám.

Keresztyénség és magyarság ma

Evvel a címmel közöltünk egy cikket január-februári számunkban.

Március-áprilisi és jelen számunk az ehhez való hozzászólásokat tartalmazza.

Örültünk minden hozzászólásnak, mert ebből láthattuk, hogy mások is foglalkoznak ezzel a kérdéssel.

A kérdés tudományos taglalásáról nem lehetett szó e hozzászólásokban. Ahhoz vastag kötetek kellenének, melyhez a mi hat oldalunk vajmi kevés. Viszont hittük, hogy mindenki, akit a probléma megérint s aki képes a gondolatait röviden kifejezni, elmondhatja azt, ami a szívében fekszik.

Ezt kaptuk: megannyi monológot. A miénk is az. Mert erről a témáról ilyen keretek között csak monológban lehet szólni. De vajjon nem a monológ-e a legőszintébb megnyilatkozás? S vajjon ott: ahol a hit kérdését pendítjük meg, nem mondunk-e mindnyájan monológot?

Amint első cikkünkben már említettük, úgy látjuk, hogy az utolsó 15 év folyamán mélyreható változások mentek végbe a magyar keresztyénség életében. A keresztyénség társadalmi s jogi jelentősége, mely a háboru előtt kétségtelenül nagy volt, egészen megváltozott. Egy vallásellenes indoktrináció Magyarországon mindenki be igyekszik a propaganda minden eszközével a maga „hitvallását” beleplántálni. Templomba menni — amint ez a legfrissebb hírekből is kitűnik, — azt jelenti, hogy a gyermekedet nem veszik fel az egyetemre, stb. stb. — Nem kell magunkat abban a hitben ringatnunk, hogy az eféle indoktrináció nyomtalanul tűnik el az ember lelkéből. Egyikünkéből sem!

Ugyanakkor látjuk a hit bújó patakát, láthatatlanul kigyózva végig a magyar életben. Évszázadok óta nem volt olyan valóság Magyarországon a látható és a láthatatlan egyház közötti teológiai különbség, mint ma. A látható, a töredékes, a meghasadt „egyház”, „felekezet”. A láthatatlan, a hívők örök, határokat, időt és tért áttörő közössége, melyet csak Isten ismer: az igaz egyház. Mikor volt olyan szószerint igaz Magyarországon, mint most, az az Ige, hogy „amikor pedig te imádkozol, menj be a te belső szobádba s imádkozzál a te mennyei Atyádhoz”?

Az 1945-ös és az utáni ébredésben túl szervezeteken, az egyház látható és érzékelhető szervezetein, mind világosabbá lett a hit, a személyes hit központi jelentősége.

A keresztyénség tegnap, ma és holnap mindig ugyanaz, mert az evangélium mindig

ugyanaz marad. Az emberi szó mely azt továbbadja, az emberi forma, mely azt megrögzíti, mindig töredékes, változó. Mi csak e formákban kereshetjük az örök Igét, mely minket személyesen szólít meg, személyesen hív el! Ez az a hit, amelyiken semmi sem fog: sem fegyver, sem indoktrináció, sem vallástanítási tilalom.

A keresztyénség évszázadokon keresztül fedezett fel és munkált meg olyan munkamezőket, melyeket később az állam vett át a maga szerveivel, mint például a közművelődés intézményeit, a kórházakat, a

szociális munkát. A keresztyénség mindig új területeket fog találni, ha minduntalan képes megőrizni a maga örök és egyetlen bázisát: a Krisztusban vetett hitet. Az igaz hit azonban személyes döntésből születik. Az igaz keresztyénség azok csoportja, akik maguk döntöttek Krisztus mellett, őszintén. Nem azért, mert a családi vagy nemzeti hagyomány, vagy éppen a törvények őket erre kényszerítene. Nem azért, mert hasznos vallásosnak lenni. Nem azért, mert ez hozzátartozik a társadalmi szabályokhoz. Hanem őszinte, személyes hitből, mely „nem tehet másként”.

Mi ebben látjuk a magyar keresztyénség belső képét s így látjuk azt a jövő kapujában. Változó és teljesen megváltozott formákban, de közelebb önmagához! Magyarországon s az emigrációban egyaránt.

Költők forradalma

Antológia 1953—1956 (Szerkesztette Csicsery-Rónay István, Occidental Press, Washington, 1957, 103 oldal).

A „Jöjjetek” múlt karácsonyi számában ismertettük a „Magyar Versek 1953—1956” című, Párizsban megjelent anthológiát, mely a forradalom előtti évek költészetéről kívánt helyes és pártatlan áttekintést adni, azaz a korszak legszebb magyar verseit kívánt közölni. Más volt a célja Csicsery-Rónay Istvánnak anthológiájával, mely már 1957-ben megjelent, de sajnos csak most került kezembe: a magyar forradalom és a magyar irodalom közötti szoros kapcsolatra, egységre akart rámutatni. „A költeményeket nem annyira irodalmi értékük, mint inkább forradalmi jelentőségeik s hatásuk alapján válogattuk ki”, mondja az előszóban.

A szerves kapocs, az egységértartozás eleven érzése a nép és az irodalom között különböző okok miatt kiveszőfélben van szerte Európában. Kiveszőfélben volt az ötvenes évek elején Magyarországon is, mert az írókat és költőket vagy elhallgattatták vagy Sztálin és Rákosi dicsőítésére kényszerítették. Ilymódon elszakadt az írott szó és az irodalom a valóságtól és a néptől.

1953 után kezdődik a nagy ébredés, feléledés, melynek szép, harcos és tragikus végződésű korszaka 1956 végéig, 1957 elejéig tart.

Csicsery-Rónay válogatása hű képet ad a feléledés folyamatáról; bűnbánó kommunista költők keresik botladozva az utat vissza a megtiport igazsághoz, az elfelejtett néphez — most kell „végigküzdeni az elmulasztott harcot” írja egyikük. Másrészt meg újra szóhoz jutnak az elhallgattatott költők és beszélnek férfimódra, kínról és emberségről. Helyet kaptak a kötet-

ben Illyés Gyula, Benjámín, Kuczka és mások legjelentősebb megnyilatkozásai és felvett a szerkesztő igen helyesen néhány, a képhez nélkülözhetetlenül hozzátartozó próza-szöveget is Tamási Arontól, Veres Pétertől, Németh Lászlótól.

Igen ügyes a tízoldalas bevezető is. Fejtő Ferenc, Mészáros István, és többen mások foglalkoztak hosszabb tanulmányban, könyvben az írók szerepével a magyar forradalomban, Csicsery-Rónay bevezetőjének az az előnye, hogy nem fárasztó, nem idéz túl sok adatot, részletet, hanem pontosan azt adja meg, amire az emigráns olvasótömegeknek szüksége van, emlékeztünk és emlékeink felelevenítésére.

Későn szólunk e könyvről, de nem baj. Mert szép könyv, maradandó emlékműve a magyar forradalomnak. Európában mintha a magyar volna az egyik legutolsó nép, melynek még mindig többet mond, többet bizonyít a vers a statisztikánál, a hivatalos kimutatásnál. A forradalom emlékét senki sem törölheti ki belőlünk és amiként 1848-ra is elsősorban Petőfin keresztül és az ő szavaival emlékezünk, úgy 1956 dicsőséges és tragikus napjaira is e kötet költőinek verseivel.

Még ha nincs is három-négyenél több magyar könyve, minden magyar emigráns könyvespolcára odakívánom a „Költők Forradalmát”. Mert „nyelvében él a nemzet” és verseiben a magyar történelem.

K. V. A.

* Minden egyes szám megjelenése után nagyszámú Jöjjeteket kap vissza a kiadóhivatal, mivel a „címezett elköltözött”.

Felkérjük ezért olvasóinkat, hogy lakásváltozásukat közöljék a kiadóhivattal.

A Reformáció

Időszerűsége

Dr. W. A. Visser 't Hooft

Az Egyház beteg volt a XVI. században. Ebben mindenki egyetért. Nem Luther vagy Kálvin hívei mondják ezt, hanem maga VI. Hadrián pápa jelentette ki, hogy „minden botrányossá fajult” és, hogy a betegség a „a beteg fejtől átrajert egész testére.” A nagy változás, az igazi reformáció tehát nem volt elkerülhető. Szintén VI. Hadrián pápa volt az, aki kijelentette, hogy az egész világ olyan reformokra vár, amelyek visszaadják az Egyháznak eredeti szépségét. A nagy kérdés tehát nem az, hogy meg kellett-e reformálni az Egyházat, hanem az, hogy miben állott az igazi reformáció. Helyre kellett-e csupán hozni a tévedéseket vagy ennél sokkal melyrehatóbb beavatkozásra volt-e szükség? Ez természetesen a betegség természetétől függött. Egyedül csak morális válságról volt-e szó s így csak az egyházfegyelem vonalán kellett-e reformokat végrehajtani, vagy pedig általános szellemi válságról és nem kell-e tehát felvetni azt a kérdést: hű maradt-e az Egyház hivatásához, az Úrtól kapott küldetéshez?

★

Luthernek, Zwinglinek és Kálvinnak közös volt az a meggyőződése, hogy egy tisztán morális alapon álló reformáció nem lett volna elégséges. A bajok gyökerét abban látták, hogy már senki sem tudta megkülönböztetni, mi származott Istentől és mi az embertől. Az Egyház világa olyan világ lett, amelynek komplexumában az evangéliumi igazságok szétválaszthatatlanul összebogozódtak olyan törvényekkel és szertartásokkal, olyan szokásokkal, képekkel, hagyományokkal és tanokkal, amelyeket emberek tettek hozzá az isteni kinyilatkoztatáshoz. Az egyszerű hívő, aki csak Istennel akar élni, elvesz a rengetegben és úgy érzi, hogy menthetetlenül eltévedt benne. Az élő forrást újra fel kell fedezni; ki kell tehát emelnünk belőle azt, ami benne a lényeg, a legértékesebb gyöngyszemet!

A Reformáció tehát elsősorban a nagy egyszerűsítés, a nagy tisztogatás munkája, az arányok iránti érzék megnyilatkozása volt. Nem az anarchia kapuit akarja feltárni, hanem ellenkezőleg, meg akarja találni az egyedüli biztos alapot, a tájékozódás biztos pontjait. Kálvin Hitvallásának első pontja, melyet Genfben munkájának kezdetén elfogadtatott, a nagy egyszerűsítés „magna chartája” volt: „Hitünk és vallásunk szerint egyedül csak az Írás szavát akarjuk követni és nem adunk hozzá semmit, ami emberi agyban fogant meg Isten Igéje nélkül, és szellemi irányításként nem fogadunk el más tanokat, csak azokat, amelyekre bennünket az Ige tanított, anélkül, hogy ehhez bármit is hozzátennénk vagy abból bármit is elvonnánk, — úgy, ahogy azt Urunk rendelte.” Mily tömörség! Egyetlen szó ismétlődik csak benne: Isten Igéje, mivel csak Isten szólhat jól Istentől.

★

A Reformáció emberei nem akarnak mást, csak azt, hogy Istent komolyan vegyék. Meggyőződésük, ahogy a genfi katekizmus szavai hirdetik: Isten ismerete nélkül helyzetünk sanyarúbb volna, mint az állatoké! Az ember föléli törekvő teremtmény. Ha elfelejti hivatását és vízszintes síkon akar élni, ezzel megtagadja életének értelmét. Istennel állandó találkozásban, állandó érintkezésben kell élnünk. Nem az számít, hogy miként vélekedünk mi Istentől, hanem az, hogy Isten hogyan lát minket. Jézus így szól a „vallásos” emberekhez: „Hogyan tudtok hinni, ti, akik a dicsőséget egymástól kaptátok és nem keressitek azt a dicsőséget, amely egyedül Istentől való?” Kálvin ehhez a biblia vershez a következő kommentárt fűzi: „Annak, aki magát Isten ítéletének veti alá, szükségképpen, töredel-

mesen le kell Előtte borulnia, nem érezvén magában semmit, amire támaszkodhassék. Ha tehát valaki azt a dicsőséget keresi, amely egyedül Istentől való, az a maga bizonytalansága tudatában neh folyamodhatik máshoz, csak az Ő ingyen való kegyelméhez.”

★

Az élő Istennel párbeszédben élni annyit tesz, mint az Ő Igéjéből élni. A Reformáció a Bibliát visszaadja híveinek. Kálvin egyszerű és világos magyarázatai a Bibliának csaknem minden könyvét felölelik. A Biblia egész népek életét formálta és alakította át. Amit Taine az angolokról ír, az a többi református népre is vonatkozik: „Sohasem volt nép, amelyet oly mélyen áthatott volna egy idegenből jött könyv, amely annyira behatolt volna szokásaiba és írásaiba, képzeletébe és nyelvézetébe, mint a Biblia. Megtalálták királyukat és követték. Semmilyen világi vagy egyházi szó sem érhet fel az Ő szavával. A Bibliának rendelték alá cselekvésüket, érette teszik kockára testüket és életüket és ha kell, hogy hívek maradhassanak hozzá, az államot is felborítanak érette.” Taine csodálattal és megdöbbenéssel szemléli ezt az egyetlen könyvre, s méghozzá egy, régi, Keletről jött könyvre való koncentrációt. E könyv középpontjában Jézus Krisztus áll; Ő Isten Igéje, aki újra és újra élettel tölti meg e könyv szavait. Mivel ez a könyv a Szentlélek eszköze, amellyel rendben tartja s rendretasítja az Egyházat, ez a könyv az igazi megújodásnak és az Egyház reformációjának a megindítója. Nem tűri azt, hogy az Egyház elveszítse lényegét. Az az Egyház, amely mindig nyitva tartja a Bibliát, nincs elhagyatva. Az Egyház esendő. Tévedhet; tévedései, azonban kijavíthatnak. Így pl. megértettük a Bibliából azt is, hogy Kálvin magyarázatainak néhány pontja kiigazításra szorul. A Reformáció egyházának mindig tovább kell reformálnia, mivel annak az igének egyháza, amely szellemünk megújodásán keresztül bennünket magunkat alakít át.

Kálvin ökümenizmusa.

Mi az Egyház? Mi lesz az Egyházzal? Ez volt a Reformáció nagy problémája. Meg akarták gyógyítani az Egyházat. Nem tette-e meg betegebbe a nagy szakadás? A reformátorok remélték, hogy a Reformáció az Egyházat teljesen át fogja hatni. Sohasem nyugodtak bele a megosztottságba. Azt hitték, hogy az Egyház majd a maga egészében aláveti magát annak az egyszerű igazságnak, hogy létét csak Isten Igéje irányíthatja. Kálvinnak az egyetemes zsinat megtartása kérdéséről írt munkája. („Avis pour la tenue du Concile”) — amely ezévből éri el keletkezésének 400-ik éves fordulóját, és égetően időszerű abban az évben, amelynek küszöbén egy új zsinat megtartását bejelentették — arról tanuskodik, hogy Kálvin, negyven évvel a Reformáció megindulása után, még mindig remélte az egész Egyház újraegyesítését olyan közös határozat alapján, amely az ő reformációját el fogadja. Ezért mondja: „hogy véget vessünk a keresztiséget kettéválasztó megosztottságnak, általános és szabad zsinatot kell tartani”. Bizott Isten Igéjének hatalmában. Nem akarta elhinni, azt, hogy a Reformáció egyháza és a Reformációt elutasító egyházak közötti szakadás végleges lehessen. E zsinatnak azonban szabadnak kell lennie, hogy azon Isten Igéje meghallgatásra találhasson, azaz azon egyenlő jogokkal kell résztvenniük azoknak is, akik elfogadják és kívánják a Reformációt. Így a zsinat valóban általános és ökümenikus lett volna. Főleg az általánossághoz ragaszkodott.

„Nem volna elégséges — írja — zsinatot tartani, ha ez nem volna általános, s csak így lehetne a keresztényiség általános zavarát lecsillapítani...” Ha részleges zsinatot tartanának, s azt mégis általánosnak nyilvánítanák, ez csak növelné az ellentéteket. Kálvin azt mondta tehát: igenis, keressük az egységet, célunk az, hogy őszintén megbeszéljük az ellentéteket, a tárgyalásnak azonban teljességgel ökümenikusnak kell lennie, azaz nem szabad megszorításokat alkalmaznia, hogy azon mindenki szabadon fejzhesse ki meggyőződését. Olyan embereket kell összehívni, akik csakis arra törekcsenek, hogy együttesen keressék meg az Isten által adott kinyilatkoztatás alapját, azt, hogy mit rendel Ő a mai Egyháznak. Szükséges-e hangsúlyoznunk azt, hogy e javaslat mennyire fontos számunkra? Hinnünk kell az Ige és nem a rombolás hatalmában. Keresni kell az egységet mindazokkal, akik Jézus Krisztusban felismerik azt, hogy Nála van az az örök élet szava! Nem szabad a terméketlen elszigetelődés fedezéke mögött menedéket keresni! Minden előítélet nélkül tárgyalásba kell bocsátkozni, csak azzal az egyetlen kikötéssel, hogy szilárdan ragaszkodunk Isten Igéjéhez. Ez az igazi ökümenikus magatartás, amely éppen olyan szükséges ma, mint volt 1560-ban. Ha szemügyre vesszük azt, amit az egyházak, a Szent lélek szavára, az ökümenikus együttműködés terén tettek, nyugodtan mondhatjuk, hogy a kapuk ma sokkal jobban tárva vannak, mint 1560-ban!

A keresztényen elzárkózás veszélye.

Az egységet keressük — de mi a célunk vele? Erre ma Kálvin azt mondaná, hogy ez az egység magában még nem jelenti a befejezést, az Egyház ne keresse az egységet a maga számára. Mert, ahogy egyik alapvető tételében hirdeti: „Isten azért teremtette a világot, hogy ez dicsőségének a színhelye legyen.” Az Egyház hivatása nem egyszerűen az, hogy néhány lelket megmentsen, hanem az, hogy tanuskodjék Jézus Krisztusnak az emberek egész élete fölötti uralmáról, hogy a föld sava, a népek lelkiismerete lehessen. A Reformáció utáni nemzedékek megértették ezt a küldetést! Ezért járult hozzá hatalmas erővel a kálvinizmus a nyugati nemzetek megszűntetéséhez; nemcsak Skóciában, Németalföldön, a svájci protestáns kantonokban, az Egyesült Államokban, mely országokban nagy számban élnek protestánsok, hanem Franciaországban is, ahol kisebbségben vannak. A későbbi nemzedékek sajnos nagyon eltértek ennek az egész világra kiterjedő küldetésnek a gondolatától. A pietista individualizmus egy teljesen befeléforduló egyházi életbe zárta őket, amely csak a maga életére koncentrált. A múlt évben résztvettem a keletázsiai egyházak konferenciáján. Itt szó volt arról a veszélyről, amely a kisebbségi egyházakat fenyegeti, ha belenyugosznak a „gettó” helyzetébe, amelybe az ázsiai civilizációk az Egyházat zárni akarják. Erősen hangsúlyozták, hogy az Egyház csak küldetésének elárulásával fogadhatná el ezt a helyzetet. Nekünk is meg kell hallanunk ezt az üzenetet. Ebben a keresztényentelenné tett Európában bennünket is az a veszély fenyeget, hogy egyházaink visszavonulnak „az ostromlott erődbe”. Halljuk meg hát a Reformáció üzenetét, olyan embereket, akik akkor is bátran hirdették Jézus Krisztusnak a társadalom és az állam fölötti királyságát, amikor egyházakat létükben támadták meg. Alázatosan, de bátran fogadjuk meg, hogy e király követői leszünk a földön, hogy visszaadjuk az egyházi intézményeinket igazi rendeltetésüknek, ami abban áll, hogy szolgáljanak mindenütt, ahol az emberek lelki és anyagi nyomora azt megkívánja! (Réforme)

DIBELIUS berlini püspök — a párizsi Saint Jean nevű evangélikus templomban április 25-én tartott előadása keretében — a kelet-németországi egyházi helyzet és időszerű kérdések felől tájékoztatta a francia főváros körzetébe tartozó protestáns lelkészi kart. A személyes élményekre alapozott és a hallgatóságra mély benyomást gyakorolt előadásban a franciaországi protestantizmus több jelenlegi vezető egyénisége is résztvett.

Biztonság

Ha tudod merre mész
már nem nehéz
a világ fojtjait egységbe látnod össze

Az irány mindent meghatároz
— helyetted jöllehet
el semmit sem határoz —

Az élet élén
a jó s a mintha-jó között lebegve jársz
kiterjesztett karokkal miként az alvajárók

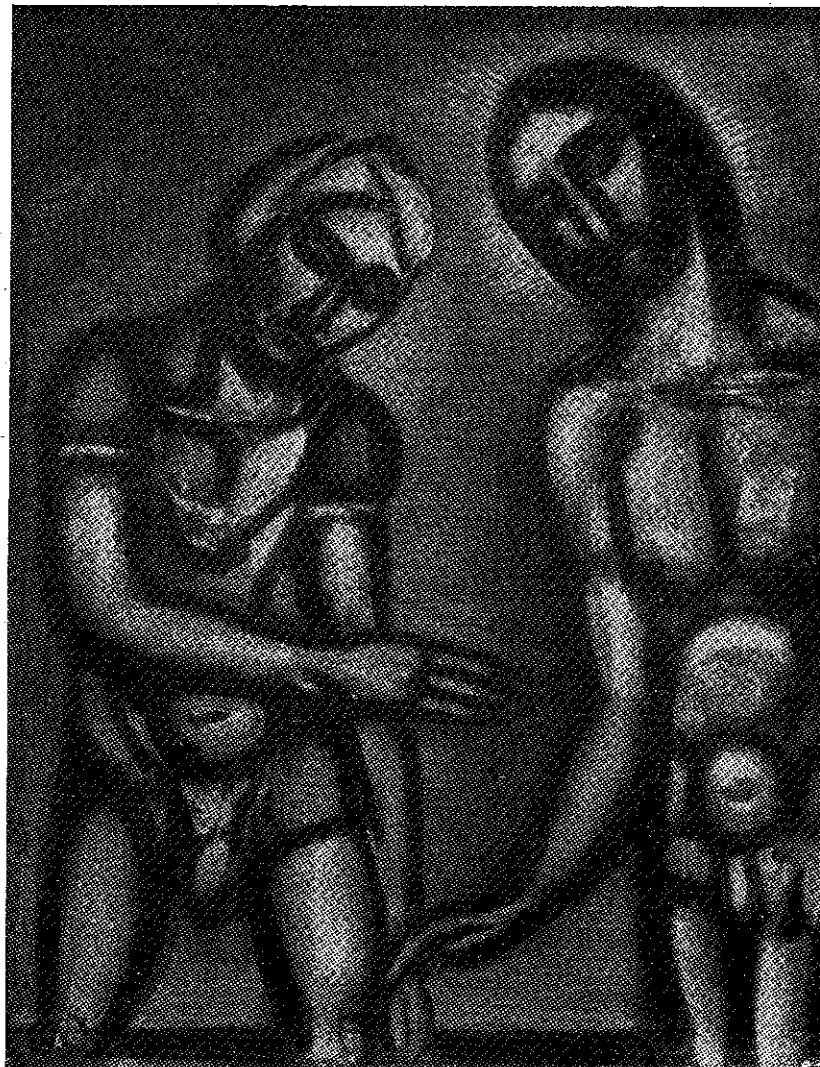
A hold üres szemekkel lárvá-arc
magányod tükre

A sátán sem vigasztal
egyedül vagy meg-nem-talált magaddal

S Vele ki átvezet az éber álmon

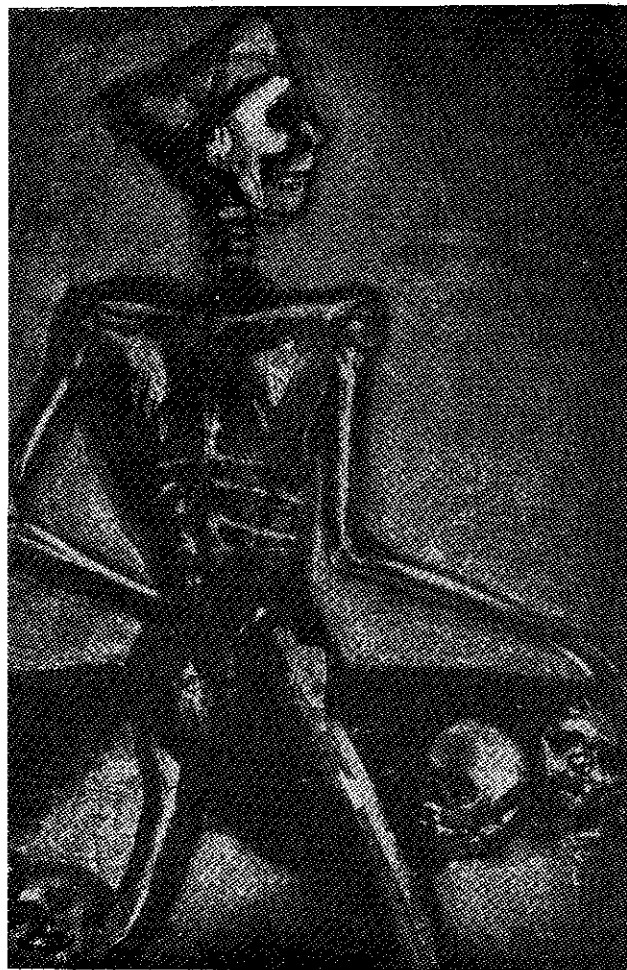
A Végtelen-Tökéletes jele
homlokod csonfalán át
süt és világol
Hozá tartoztál valamikor
s hozzá tartozol újra — holdhalálkor

Gömöri György

Georges Rouault: Uram, Te vagy, megismerlek!

Georges Rouault: Homo homini lupus

Bőjtől farsangba

Szívós bőjtöm farsangba fordult,
s a farsang vége újra bőjt —
amíg csak élek, ingatózom
végtelen vágyaim között.

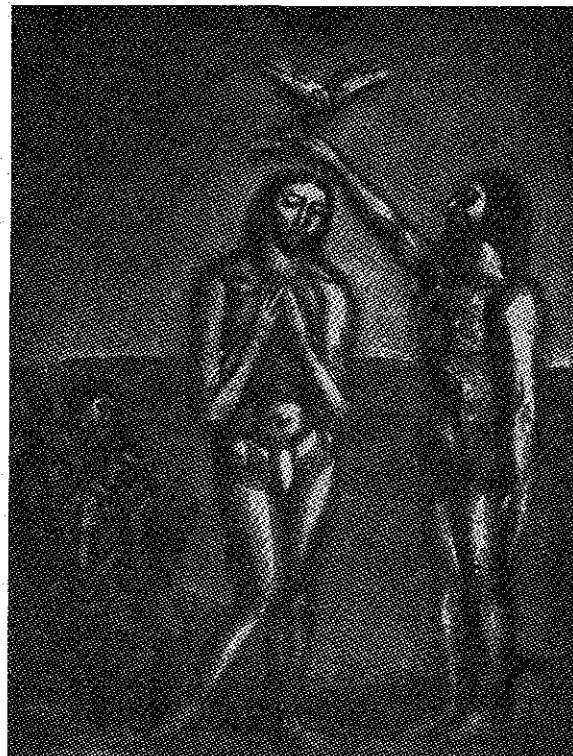
Vagy a test lakik jól ízzel,
színnel, formával és szaggal,
vagy a tárt elme elégül meg
énekekkel: táncoló szavakkal.

És bár ő a legszentebb állat,
és angyalabb, mint az agyag,
mégsem oldhatja fel magában
görcsét az Én. Az akarat

bőjtöt parancsol — hitre ítél,
farsangos valóságot ad,
váltott fortélyal szinkópázza
életem konok ritmusát.

Gömöri György

Georges Rouault:
„Az ő halálába kereszteltünk meg”

További hozzászólások körkérdésünkhöz

Tevékeny bitelet

Ismerem a vasfüggöny mögötti keresztény egyházak nehéz megpróbáltatásokkal terhes életét, ugyanúgy az itteniek hitéletét. Szerény véleményem szerint csupán egy kérdésre adandó felelet, javaslat: a bedlított változás folytán mi a teendő?

Az emigráció viszonylagos lelki nyugalmat nyújt ugyan, mégis mindenkit itteni, otthoni aggodása terhel, amire a vallásos vigasz nem elég. A kevés reményt sem táplálják a vallásos újságok, akadály az egyház szegénysége is. Adakozást kér és vár, segítséget nem ad. Aki tudna is adakozni, a bibliai szegény asszony fillérével járul a perselyhez, s így a hívő a tényleges lelki és anyagi segítséget nyújtó szeptába tér át, vagy hitelenné válik. Számítalan esetet, panaszt sorolhatnék fel.

Egyszerű és nagytudású emberek egyaránt hangoztatják, hogy a keresztény vallás kiélte magát, mint 2000 évvel ezelőtt a pogány római vallás, új vallás kell. A mondás szerintem nem helytálló, de számos jel elgondolkotató. Az aggály természetesen átmeneti, időleges is lehet, — ha a vezetők erős hitükkel, tanításukkal példát mutatnak! Kiváló, nagytudású prédikátorokra van szükség, tevékeny hitéletet kell teremteni a legkisebb gyülekezetben is!

Kovács István.

Se keresztényiség, se magyarság...

Január-februári számunkban tett ígéretünkhöz híven közöljük az alábbi hozzászólás (12 levéloldal) leglényegesebb részeit. Összintén sajnáljuk természetesen, hogy a hozzászóló cikkünket nyilván félreértette. — Szerkesztőség.

Keresztényiség és magyarság ma. Ez a cikk címe. Ehhez a témához nagyon sok oldalról kellene vélni, mégis megfoghatatlan a tartalom. Nem tartom szerencsésnek e vezércikket a Jöjjetek számára. De nem is ez bosszant engem, hanem az, hogy se keresztényiség, se magyarság nincs megfogva benne. Korunk, a „ma” is csak néhány utalással van földobva, s mivel nincs erős vára alkotónknak, jobbról-balról omladozik minden. A tartalom pedig megköveteli a komolyságot. Ezért elnézést kérek hosszú levelemért.

Bevezetőnek először üdvözlöm a gondolatot, hogy a Jöjjetek közös erőfeszítésre hívja olvasóit egy történelmi jelentőségű problémásorozat kidolgozására. (Több szakértelmet és nagyobb terjedelmet kívánok mindnyájunknak.) Legszívesebben csatolnám a vezércikk-oldalt is, amelyet érkezése napján telefirkáltam széljegyzetekkel. Az első mondat „új világ”-a mellé „bravó tovariscsi”-t írtam elismerésképpen, hogy végre valami változás történt. A keresztényen irodalomban ugyanis eddig nagyon gyanúsán kezelték 1945 dátumát. A Jöjjetek első mondatához jegyezve ez kissé erős, mégis meg kell bírni azt a dátumot, mert arról van szó, hogy az említett változást ki mikortól számítja s ki milyen erkölcsi tanulságot von le belőle? Van aki Jaitát fontosabbnak tartja, mint 45-öt, s talán ez igazabb érvelés a történelem számára, mert nem akkor pusztult el a birtok, mikor a víz ellepte, hanem akkor, mikor a gátat átszakították.

Ezzel az első mondatnál aztán konklúzió felé kanyarintódik a cikk magyar történelmi része, még akkor is, ha a közepetáján krokodilkönyveztetést alkalmaz a szerkesztő úr egy-két oyianszerű szóval, mint a „háború megrázkod-

tatásai”, vagy a nagyon zavaros „magától értendő tény” - keresztényiség és magyarság között. Második mondatában ugyanis menten a keresztényiség életére szegezi bonckését, kijelentvén, hogy ennek „helyzete, lehetőségei, jelentősége mások lettek, mint azelőtt”. Hísz, hogy érvényes ez (mármint az említett lehetőségváltozás), „minden egyházra: római katólikusra, reformátusra, evangélikusra, stb. egyaránt”. Amargóra jegyeztem, hogy „Krisztus egyháza, (a keresztényiségben a legfontosabb) még a stb. mögé férhetett volna”. Természetesen akkor egész más világitásra lett volna szükség, ugyanis a Krisztus egyháza szerintünk a szerk. úr „cezúra”-elméletével egészen másfajta viszonyban van hála Istennek és korán sem rombolható olyan könnyen, mint a „többi”, helyesebben az említett egyházak. Szükséges itt a különválasztás, mert hiszem és valom, hogy az „egyik” akkor is főnm fog állni, mikor a „többi” még a kazamaták-kori állapotoknál is rosszabb helyzetbe” fog kerülni.

Az a fajta „változás”, amit a Jöjjetek a magyarországi egyházakkal emleget, sajnos föllelhető a keresztényiség volt fellegváraiban is. Rómában, vagy Londonban, Amszterdamban vagy New Yorkban talán nem lettek mások a viszonyok? No, de hát az igazi baj nem itt bontakozik ki. Nem is az inycsiklandozó „összeszövődés”-elméletben, ahol majdnem egyháztagsági statisztikát emleget, hanem a cikk közepetáján, ahol a kommunizmus vallássá ütődik. Arra a tisztos nevelőre kell gondolnom, aki úgy akarja eltéríteni VII.-es általánosiskolás növendékeit kollégája szeminariumi definíciótól, hogy kijelenti nekik: — „Gyerekek, a marxista tanszék előadóbácsija melléfogott, a dialektikus materializmus nemcsak a történelmi materialista szemlélet filozófiai alapja, hanem sokkal több, sokkal fontosabb annál: vallás, hit! Mégpedig olyan vallás, olyan hit, amely bizonyára a legerősebb és leggyőzelmesebb, hiszen nem tűri soraiban a frakciót, mint ahogy ezt a buta kereszténynek egyenesen kiépítik ilyen-olyan egyházakban, nem tűri a reviziót, amely csakis részekre omlott vallások tünete, a dialektikus materializmus vallása egész embert tűr, mi több, az egész emberiséget együtt, az emberek minden porcikájával e vallás szolgálatában, mert a más hit, más szeretet, álm, szerelem, öröm, íme látjuk a keresztényen agóniában, nem vezet jóra.” — Nevelőnk megkíséri persze a negatív előjel föltűzdelését, de mit ér ez, egyetlen zárójel s máris pozitív lesz minden. Ezt tudják a gyerekek. Különösen a Déry-féle suhancok, akik az Istennek se voltak hajlandók szolgálni cikk-

A hollandiai Mikes Kelemen Kör július első felében a tavalyihoz hasonlóan „Tanulmányi napok”-at rendez Leiden mellett. Előadók: Bikich Gábor, Cs. Szabó László, Iványi-Grünwald Béla, Kerényi Károly, Kibédi Varga Áron, Péter László és Veress Sándor.

Izrael állam valamennyi hotelszobájában rövidesen egy héber-angol nyelvű bibliát helyeznek el. Az amerikai Maxwell Abell végrendeletében tekintélyes vagyonának egy részét hagyományozta erre a célra: a sok ezer turistának, akik évente a Biblia országát meglátogatják, meg kell adni a lehetőséget arra, hogy olvassák is a Bibliát.

Hollandia több városában megindítottak egy S.O.S.-telefonszolgálatot. Ilyen módon akarnak segítségére lenni mindazoknak a férfiaknak és nőknek, akik társadalmi, házassági vagy lelki nyomorúságba kerülve az öngyilkos-

rónk mosónékat elpityereggető vallását, hanem petróleumot batorkodtak csurgatni a kellő helyen és kellő időben. Voltak olyan gyerekek is, akik órákig tüzeltek nehéz géppuskából a szerk. úr vallásának tányérsipkás papjaira s még elégett porukkal is borsot törtek Hruscsov és Eisenhower orra alá. Am ne emlegessük a főpapokat, maradjunk a hit mezején, ahol most két „vallás” indul ütközetre: egyik az Isten fiát, Krisztust imádók tábora, a másik tábor, helyesebben csorda, a vért festette drapériára s a horda-vezérek fő szempontja: a közösség ereje. Mikor már úgy látszik, minden hiába, minden rabságban, nincs segítség, néhányan majd egymásra néznek e nyájban. Vagy tükörbe tekintenek. Vagy behúnyt szemmel, belső vízióban meglátják az arcot, akinek vonásai szépek lesznek, egyáltalán nem állatiak; úgy gondolom, az lesz majd a soraim elején győzhetetlen Krisztus. Mert a hitet még a kommunizmus sem bírja kiölni az emberből. Érthető vagyok? Nem azt a „hitet”, amelyet a kommunisták világsuralomnak, világúruralomnak, teljes megismerésnek, abszolút tudományos előrelátásnak stb. emlegetnek, hanem Krisztusban, az Istenben való hitet, mert az lelki probléma.

Lélek! Ó, hol maradsz a Jöjjetek zagyva szerkesztésű cikkéből, amely mindent egy síkra ken és ráfogja a mi kis lelkes néptünkre, hogy elidegenedtünk Krisztustól? Hát ezért haltak meg pentelei barátaim, akik 1956. november másodikán freskót rendeltek nálam a rég megtervezett sztálinvárosi katolikus templom menyeretére s én reformátusságom ellenére is ujjongva kiáltottam a telefonba: „megyünk! Karácsonyra állni fog az egész, cakli-pakli!”

Sajnos, ez a fajta lélek ismeretlen a szerk. úr előtt. Félő, hogy nyugaton, e kufár világban könnyebben kimutatható az a bizonyos „elidegenedő tendencia”. Félő, hogy a szerk. úr monoklit használ vizsgálatánál, nem mikroszkópot, így adódnak elő olyan beszűrődések, mint az „emigrációs élet szabadsága”, meg az „otthoni és idekinti egyházak szerepe”, stb.

A kérdések között van jó is. „Milyen a magyar keresztényiség belső képe?” Nem fontos. A keresztényiség sorsa nem Magyarországon dől el, míg a magyarságról és hazánk sorsáról többet beszélhetnénk, írhatnánk. „Hogy áll a mai magyar keresztényiség a jövő kapujában?” Mint Botond Bizánc előtt, fogvicorgatva. De az a Bizánc nemcsak Moszkva! „Mi a keresztényiség feladata a mai magyar életben?” De elsősorban Itáliában, Németországban, Franciaországban, Angliában, Svájcban, Amerikában, Svédországban, stb. Magyarországon ugyanis már nem sok föladata lehet, mint-hogy az otthoni ember torkig van a „feladatok”-ból s hitét olyan helyre dugta, ahol nehezen találják meg az ilyenféle prédikátorok. Anglia. HERPAY ZOLTÁN

ság gondolatával foglalkoznak. Ebben az S.O.S.-telefonszolgálatban római katolikusok, evangélikusok, reformátusok, baptisták és az Üdvhadsereg tagjai működnek együtt.

Ausztriában Bischofshofen községben mintegy 200 ó-katolikus és 300 evangélikus közösen templomot épít. Mult év május 30-án tették le az alapkövet. Ez alkalommal a jelenlévők közösen imádkozták a Mi Atyánkot. Ennek az első ökumenikus templomnak a felépítéséhez a hatóságok jelentős anyagi támogatást ígértek.

Jordániából jelentik, hogy a Holt tenger fenekén, mintegy 12 méterrel a víz színe alatt romokra találtak, amiről azt vélik, hogy Szodoma és Gomorra romjai. Pilóták vették észre a romokat és most légifelvételeket készítenek róla. Ha bebizonyosodik, hogy valóban Szodoma és Gomorra romjai, akkor kiszárítják a Holt-tengernek ezt a részét és ásatásokat kezdenek.

IGE

„Állhatatosak voltak az apostolok tanításában, a közösségben, a kenyér megtörésében és az imádkozásban”.

(A próbakiadás fordítása. Ap. Csel. 2 : 42.)

Az Apostolok Cselekedeteiről írott könyv második részében olvassuk az első Pünkösd csodálatos történetét. Jeruzsálem lakosaihoz hasonlóan mi is hajlandók vagyunk az igazi csodát a külső látható jelekben látni: mint a sebesen zúgó szél, a kettős tüzes nyelvek és az új nyelveken szólás. Valójában azonban Pünkösdkor a legnagyobb csoda a Szent Lélek kitöltése volt. Krisztus Urunk ígérete beteljesedett, a Szent Lélek eljött és a földön létrehozta Krisztus egyházának látható formáját. Péter apostol prédikálására azon a napon három ezren tértek meg és keresztkedtek meg. Megalakult az első keresztyén gyülekezet.

A látható csodák csupán az első Pünkösd ünnepén történtek meg. A Szent Lélek azonban tovább folytatja munkáját még ma is. Mindenütt ahol megjelenik, új szellemi életet indít el. Napról-napra gyarapítja az egyházat azokkal, akik az üdvösségre hívtak el. Ezt a munkáját mindaddig végzi, amíg a választottak száma beteljesedik, amíg Krisztus visszatér.

Fenti Igénk a Szentlélek munkájának a gyümölcsét ebben mutatja meg: „állhatatosak voltak az apostolok tanításában, a közösségben, a kenyér megtörésében és az imádkozásban”. Kálvin János szerint erről a 4 jelről lehet megismerni mindenkor az igazi Egyházat.

„Állhatatosak voltak...” Minden időben, a mi időnkben is a lelki élet legnagyobb veszedelemé az elrenyhülés. Hány embert látunk, akit szülei gyermekkorában vallásosan neveltek és aki később mégis teljesen közönyös lett a vallás iránt. Vannak, akiknél a mély és erős leki élet egy idő múlva elsekélyesedett, mert nem voltak állhatatosak. Az elsekélyesedés és elvilágiasodás az egyén és a egyház életében mindig elrenyhülésnek a következménye. Sokan biztonságban érzik magukat, mivelhogy ők az Egyháznak tartoznak. Nem vigyáznak, nem imádkoznak, se a hit szép harcát nem harcolják. Vizsgálj meg magad Testvér, nem fenyeget-e Téged is ez a veszély? A lelki életben nincs megállás: vagy növekedés, vagy visszafejlődés.

Talán azt gondold Testvér, hogy nincs elég erős hited és azért nem jön a Szent Lélek Hozzád. Ime Péter apostol úgy beszél a sokasághoz, mint akik Krisztust megfeszítették. Habár ők talán nem működtek közre a keresztfeszítés szörnyű gonosztettében, mégis bűneik, hitetlenségük és engedtlenségük miatt ők is okai voltak annak, hogy Krisztusnak a kereszten kellett meghalnia. Ennek ellenére, mivel később bűnbánatra és megtérésre jutottak, elnyerték a Szent Lélek ajándékát. A Szent Lélek embereket, akik természetétől fogva hitetlenek és engedetlenek, át tud változtatni olyanokká, akik Istent tiszta szívből szeretik és szolgálják.

A jeruzsálemi gyülekezet tagjai állhatatosak voltak az apostolok tudományában. Ez a megfeszített és feltámadott Krisztusról szóló evangélium volt. A Szent Lélek mindenkor Krisztusról tesz bizonyosságot, „Senki sem mondhatja Urnak Jézust, hanem csak a Szent Lélek által” (I. Kor. 12 : 3). Ő adja a belső bizonyosságot, hogy a Biblia Isten Igéje. És ezzel a Igével felkelti és erősíti a hitet szívünkben.

„Állhatatosak voltak... a közösségben”. Ahol a Szent Lélek megjelenik, mindenütt közösséget hoz létre. Az Úr Jézus imádkozott

azért, hogy akik Őbenne hisznek, mindnyájan egyek legyenek. Ez az egység nem az emberek érzelmére, se nem külső szervezetre, hanem Krisztusra épült. Ahol Krisztusban való igaz hit van, ott létre jön ez a közösség. Az első gyülekezetben a sokaság szíve-lelke egy vala és senki semmi marháját nem mondá magáénak, hanem mindenük közös volt. Minden: ez nem csupán a pénzre és a vagyonra vonatkozott, hanem az öröme a bánatra a hitre, a szeretetre és a reménységre is. Mint egy családnak a tagjai, össze voltak kötve a lélek kötelékével.

Gondold meg Testvér, mi, akik Krisztusban hiszünk arra hívtunk el, hogy egy lelki közösséget alkossunk. Vajon megtalálható-e ez a közösség az egyházban? Nem az-e a nyomorúság egyik oka, hogy elidegenedtünk egymástól? Kiki a maga egyéni életét éli és a gyülekezet tagjai sokszor úgy vannak egymás mellett mint a zsákban lévő homokszemek.

Állhatatosak voltak a kenyér megtörésében. „A kenyér megtörése az Ap. Csel.-ben az Úrvacsora sákramentumát jelenti. Ez elmaradhatatlan velejárója az apostoli tudományban és a közösségben való állhatatosságnak. Hiszen az Úr asztalánál éljük át a lelki közösség leg-tisztább formáját.”

„Állhatatosak voltak... az imádkozásban.” A tanítványok imádkoztak, amikor a Szent Lélek kitöltött rájuk. Más alkalommal: „minekutána könyörögtek, megmozdula a hely, ahol egybegyültek és betelének mindnyájan Szent Lélekkel és az Isten beszédét bátorsággal szólják vala” (4 : 31). Mi nem rendelkezhetünk a Szent Lélekkel. Ő isteni személy, tehát szuverén. Azonban imádkozhatunk érte. Urunk ígérete szerint a mennyei Atya azoknak adja a Szent Lelket, akik azt Tőle kérik.

Legyen ezért mindennapi imádságunk; Jövel ujjászülő Szent Lélek Isten!

Cs. Szabó László görög hajónaplója

Cs. Szabó László többnyire nem a hagyományos, nagy műfajokat műveli; legkedvesebb műfaja, irodalmi karcok és tanulmányok mellett, mintha az útirajz lenne.

Különös, nehezen meghatározható műfaj az útirajz; ezer válfaját ismerjük, a szenzációheles-újságrós riporttól kezdve az idegenforgalmi kalauzon át egészen azokhoz az útinaplókhöz, melyekben már összevegyül a föld, az ég, az ember és a történelem, melyek már az emberi lét és az emberi szellem örök megnyilvánulásait térképezik fel. Ilyen útinapló (nem útirajz, hanem útinapló) Cs. Szabó László legújabb könyve is, a **Halfejú Pásztorbot**, mely a londoni Magyar Könyves Céh negyedik kötetként jelent meg 1960 elején: szerzőjük nemcsak utazási élményekről számol be, hanem egyben számot vet magával is és felvázolja olvasói előtt életének, művészetének, gondolatvilágának egy ciklusát. Talán mondhatnók úgy is, hogy a térbeli utazás csak a szép és székszerű ürügy az időbeli utazáshoz, a tér forma és keret, melyet a múltban és jelenben, a többezeréves földközítengeri történelemben való kalandozás tölt ki igazán.

Olaszországban kezdődik az út, Olaszország a kapu; Ravenna gyönyörű bizánci mozaik-kincse, a délolaszországi görög gyarmatvárosok lenyűgöző romjai. Innen Thesszáliába visz a hajó, poros, szegény görög falukat pillant meg elsőnek az utazó és Cs. Szabónak Berzsenyi jut eszébe, aki „csak Horatius és Schiller verseiből ismerte „Hellast”: „Dodona tölgyei csak Somogyban susogtak egy költő fülebe. Nem is gyanította, mennyire hasonlít a thesszáli virulmány és gyönyörű Larissza és Lesbos kiesült berke egy valódi magyar faluhoz, a szegényebbjéből.” (22.o.)

És folyik tovább az utazás, egyszerre térben és időben. Argosból Agamemnonhoz és a mykénei ásatásokat vezető Schliemannhoz száll az író képezetek, Kréta szigetén Greco festészetének titkait, bolyongásának okát keresi egy nagyon szép miniatúratanulmányban. Rhodos meg Nyugat bástyája volt — négy évvel Mohács előtt foglalta el Nagy Szulejmán: „Nyugat védpajzsait gyűjtötte magának.” Ephesos, a kisázsiai görög szigetek Odysseust, Hérodotost, Pál apostolt idézik, Athén és környéke pedig már Sokratést és Byront.

Ennek a módszernek, a gondolatátvitásnak, mely a térből az időbe, múltba és jelenbe visz, ennek a földrajzi utazás bolyongásán túlmenő kettős utazásnak, dupla bolyongásnak, van előnye és van hátránya. Hogy a hátránnyal kezdjem — és ez a legkomolyabb kritikái megjegyzésem e könyvvel szemben —: a bolyon-

gás, a sok fejesugrás egyik századból, egyik ezredből a másikba, néha fásasztó. Lehet, hogy Cs. Szabó Lászlót erősen megragadta és lebilincselte egy pillanatra a hasonlóság pl. Chiron kentaur es Walt Whitman között, de az olvasót a rövid, pársoros utalás (66.o.) inkább megzavarja, hacsak nem ismeri nagyon jól a görög mondavilágot, az amerikai irodalmat, és tulajdonképpen az egész európai kultúra történetét, melynek legkülönbözőbb részleteire lehet eszmetársító utalást találni az útinapló olvasása közben. A módszernek viszont előnye az, hogy átvilágítja a múltat, egy sikra emeli az egymástól legtávolabb eső tájakat és korokat, és ezáltal felélel, aktuálisá teszi egy-egy meglepő gondolatársítással többezeréves kulturánk néhol már iskola- és papírszagú hagyományait, emlékeit. Sok ilyen merész és sikerült képpel, átültetéssel találkozunk a könyv hasábjain; izelítőtől hadd idézzem az alábbi: „Dehát Odysseus se vetette volna meg a fotóriportereket. „Publicity-minded” volt a vágott nyelvű hős. Ha lett volna Zeiss lencse, ő is beállt volna a képbe, féllábbal az egyik elejtett kőrön, ahogy ott heverték kiterítve egyhangú sorban, alvadt vérral a szájukon, mint a balga szarvasbikák egy udvari körvadászaton.” (87.o.)

Felmerül a kérdés, miért vonzotta a görög világ Cs. Szabó Lászlót, miért váltották éppen a görögök ki belőle ezt a széles európai freskót. Számítanak természetesen a gimnáziumi emlékek, a vágy, hogy elzarándokoljon kultúránk bölcsőjéhez, de a könyv olvasása közben további magyarázatokra bukkanunk. A görög szellem nemcsak régi nagysága miatt érdekli. „Van-e miniatűr világirodalom? veti fel a kérdést Ephesos és Thasos között, a 46. oldalon: Olyan nyelvi dióhéj, amelybe mégis belefernek a kontinensek négy égtájon végigsöpörő szabad szelei?” És a válasz: „Van. Van, ha a nyelvadó nép nyílt tengerekre tekint ki, szökés és szabadulás örök esélyével, ha együtt él sok más néppel, mélyen a rostjaikba hatolva, idegen tüdők bokraiban, idegen vércsővekben, mint gyarmatos, telepes, bevándorló, kisebbség, hajós és kereskedő. Ilyen volt valamikor a görög. Ilyen ma is.” (47.o.) Ez a kérdés és ez a felelet nemcsak Cs. Szabó László kérdése, nem az ő magánügye: ez már a magyar író, a magyar kultúra fájó kérdése. Az, hogy magyar forrásból fakad a görög szellem iránt érzett rokonszenv, még világosabban kitűnik abból a párhuzamból, melyet pár oldallal odébb olvashatunk: „Görög a görög ember legádázabb farkasa, három évezrede csüngnek egymás torkán, de a harapás merevgörccsében is szertelenül büszkén a fajtájukra: pelyva a

többi nép a göröghöz mérve! Olyanok, mint a franciák. Olyanok, mint a magyarok. Rossz tulajdonságaiban ijesztően hasonlít egymásra a három. Csak üllő és kalapács között szikrázik a tehetségük: csak azért is! Ők maguk az üllő, ők maguk a kalapács; kölcsönös ütéseiktől, egymásra fenekedő gyűlöletükből, a nemzet iránti rajongásukból támadnak dacos remekelésük." (53.o.)

A számos magyar vonatkozás között van egy igen mulatságos is. A fedélzeten egy este beszédbe elegyedik egy „kosfejű, hazafias” régészszel, aki, mihelyt megtudja, hogy erdélyi magyarral van dolga, Ragockira (= Rákóczi) tereli a szót! Kiderül, hogy szülői házában, az ebédelőben ott függött Mányoki híres portréjának a másolata: „Kisgyerek koromban rettenetesen félttem attól a sötét embertől. A hegyes bajuszától, a hosszú hajától. Mondogatta is a nagyanyám: ha rossz leszél, megesz a Ragocki.” Eppen az a kenyérré kenhető, áldott ember! Holta után azt is meg kellett érnie, hogy mumus lett belőle Görögországban.” (78.o.)

Az út Velencével ér véget, azaz... tulajdonképpen Magyarországon. Magyar emlékekkel, gimnáziumi görög órákkal kezdődik a könyv, és magyar emlékekkel végződik. Így zárul le a ciklus, minden igaz magyar író elkerülhetetlen ciklusa.

Nem véletlen az sem, hogy Cs. Szabó László az útleírás műfaját kedveli. Temperamentuma és sorsa a nyugtalan vándorokhoz vonzza őt,

Hérodotoshoz, a Nagy Kiváncsihoz, El Greco-hoz, Byronhoz. Temperamentuma és sorsa: mert az emigráció csak növeli az átmenetiség érzését és az emigráns író nem is arra van hivatva, hogy szilárdan megalapozott családi és társadalmi regényeket írjon; ha nincs hazája, játsszék térrel és idővel, alkosson magának biztosabb, örökebb hazát.

Hérodotos rokonának érzi magát Cs. Szabó László és így vall az író feladatáról: „Az író, amíg bírják az inai, legyen világsavargó. S ha már nincs ereje az országutakhoz, üljön magasan, nagyon magasan egy toronyszobában egy vasuti hídnál, nézze az elrobogó vonatokat, amint kivillágnak átvillannak álmatlan éjszakáin, figyelje az ereszkedő és emelkedő repülőgépeket a gomolygó szemhatáron. Minthogy a halál benéz az ember zsebébe, érte majd úgyis csak öszvérfogaton jön. A legolcsóbb szállítási eszközön.” (35—36.o.)

Az útnaplót hat elbeszélés egészíti ki, keréki egy kötet, melyeket az emigrációs sajtót figyelemmel kísérő olvasó nagyjából már ismer a *Látóhatár* és az *Irodalmi Újság* hasábjairól; de örömmel olvassa el újból, kényelmesen, ebben a gyönyörű kiállítású könyvben, az olyan nagyszerű, és különböző tónusokkal a szerző gazdag skálájáról tanuskodó, novelákat, mint a *Salamon Király*, a *Pótvizsga*, vagy a *Zászlós úr*.

K. V. A.

ben azonban olyan ritka a komoly szándékú, őszinte verskritika, hogy illik néhányunknak becsületből vállalkozni erre a nehéz munkára.

A középkori lovagra kemény és hálátlan feladatokat szabott a hölgye; tőlünk is hasonló munkát vár el a mi szerelmünk, a magyar nyelv és a magyar költészet. K. V. A.

Megjelent Gombos Gyula könyve a magyar református egyház 1945 utáni életéről „Szűk esztendő” címmel az Occidental Press (Washington 13, D.C., P.O. Box 1005) kiadásában.

Japánban a protestáns keresztyének a múlt év november 1-én külön istentiszteleten emlékeztek meg arról, hogy 100 évvel ezelőtt érkezett országukba az első misszionárius: J. Liddins. Jelenleg Japánban 374.784 protestáns, 241.745 római katolikus és 34.659 görögkeleti él. A teljes lakosság létszáma: 92 millió. A keresztyén befolyásnak köszöni Japán a nők helyzetének a megjavítását, a törvényesített prostitúció eltörlését és a munkásosztályok életfeltételeinek a megjavítását. Ezzel kapcsolatban különösen Toyohito Kagawa világhírű japán misszionárius nevét kell megemlégtünk.

A japán Bibliatársulat Jokohamában bibliaterjesztő akciót kezdett meg. Ennek keretében az év kezdete óta mintegy 40.000 bibliát vagy bibliarészt adtak el.

Kinából érkező hírek szerint az egyház sokat szenvedett a kommunista uralom alatt, azonban most is él és dolgozik. Jelenleg a protestánsok számát 770.000-re becsülik.

Az Egyházak Világtanácsa az utóbbi 11 év alatt 220.000 menekültet segített kivándorolni új hazájukba.

jöjjetek

Keresztyén havi lap.

Szellemi fórum.

Szerkesztőbizottság:

Kibédi Varga Aron, Soós Bálint

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Postbus 7115, Amsterdam-Z. 2., Hollandia.

Postai csekk számla száma: 316430,

Admiraal de Ruyter Fonds, Utrecht, Hollandia.

Minden cikkért szerzője felel.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem adunk vissza.

Évi előfizetési díj: Anglia: 10,— sh., Argentína: 90 peso, Ausztrália: 12,— sh., Ausztria: 35,— sch., Belgium és Luxemburg: 65,— fr., Franciaország: 700,— fr., Hollandia: 5,— gld., Kanada: 1,50 \$, Németország: 5,50 DM., Svájc: 6,— fr., Svédország: 7,— Kr., Uruguay: 13 peso, U.S.A.: 1,50 \$.

Félévi előfizetési díj a fenti összegek fele.

Megrendelhető:

Anglia: Benedek Márton, 17, St. Dunstons Rd., London, W. 6. • Argentína és Uruguay: C. A. Besenyi, Obligado 1155, Adrogue F.C.N.G.R., Prov. Buenos Aires. • Ausztrália: Csörsz Győző, 311 Merrylands Rd. Merryland, N.S.W.; Domahidy András, 142 Townsend Rd., Subiaco, W. A. • Ausztria: Vér Zoltán, Wien, XXII. Maurichg. 18—20. • Hollandia: Postbus 7115, Amsterdam-Z. 2. Postai csekk számla száma: 316430, Admiraal de Ruyter Fonds, Utrecht. • Svájc: Szabó, Mittlerestr. 24, Basel. Más országokból sziveskedjenek olvasóink közvetlenül a kiadóhivatalhoz fordulni.

Két első verseskötetről

Stetka Éva, *Az ébredés partjáig* (Budapest, Szépirodalmi, 1958, 4.50 ft)

Thinsz Géza, *Még mindig így* (Stockholmi Magyar Intézet, 1960)

Stetka Éva fiatal, modern és nő; e három szó pontosan jellemzi költészetét. Nőies gyengédséggel és előszeretettel ír növényekről, virágokról, színekről — verseinek nem a hangja, nem a szaga, hanem a színe üti meg az olvasót. Sötét örvények zaja, fekete szenvedélyek szele nem igen érinti meg Stetkát; ez a *mineur*-tónus pedig tulajdonképpen egyáltalán nem modern, hiszen korunk nagyjából kiölte már az asszonyokból azt, amit egy-két nemzedékkel előttünk még „tipikusan nőies”-nek neveztek. Stetka Éva modernsége nem a versek tartalmában, hanem inkább a stílus- és formakezében rejlik. Szeret kísérletezni, szereti a képeket, a finoman eredeti vagy meghökkenítő asszociációkat: *Karcsú palackokat álmodtam én sötétkék / Felhők összefont kosarában* (26.o.), *Egy várost látok / meztelen gyerekek ittak tenyerükből a kútnál / A kút nem is zenélt / Patakzó fény lengette a leveleket* (22.o.) A fedőlap a fiatal debreceni költőnővel kapcsolatban mindjárt Apollinaire-t, Eluard-t, Cocteau-t és Weöres Sándort tartja szükségesnek emlegetni; külsőleg van is hasonlóság néhány formai virtuóz-versben. De legszebb verseire más jellemző, valami szelíd, hol elfojtott félelemmel teli titokzatos borzongás (*Este, Félelem, Yehudi Menuhin*). Érthetetlen, hogy e pár nagy tehetségre valló vers mellé miért vett be kötetébe Stetka Éva számos erősen közepes, hangyagul megírt vagy banálisan megérett verset is.

Thinsz Géza idén tavasszal megjelent, szép kiállítású első kötete különösen azért érdekes, mert pontosan és majdnem percről-percre követhetjük benne egy mai fiatal magyar költő fejlődését. Az otthoni lassú „olvadás” után a forradalom, azután az emigráns élet egy békés, unalmas nyugati országban, ahol minden hideg, szürke, nyájas, s főleg: idegen. Krónika ez a könyv, meleg emberi dokumentum egy hideg embertelen korból. És a magyar költő felkiált kétségbeesetten: *Morzsolom a svéd rendhagyó igéket, / svédül eszem a kenyeret,*

svédül iszom — s végül / egyszer talán mindenem elsvédül. (50.o.)

Költői szempontból is fejlődik, nő Thinsz Géza a kötetben; első verseiben van hangulat és ironia, de valahogy, kedvesen csevegve-fecseggve szétfolynak. Később mintha megizmosodnék; emigráns versei dúsabbak, több bennük az erő. Akár a francia Prévert, Thinsz is egyszerű, mindennapi dolgokat akar megénekelni (csak hasonlatról, nem hasonlóságról, befolyásról van szó; József Attila, Szabó Lőrinc, úgy hiszem, inkább hatottak rá); de az egyszerűség veszélyes kelepce, észrevétlenül siklik ár a banalitásba. Ez Thinsz Géza legnagyobb hibája: gyakran túl egyszerű; nem drámai az olyan monológus, melyet — minden különleges célzat, ironia nélkül — a közbeszéd lapos pleonazmusai töltenek fel (*persze, hát, mégis csak, stb. stb.*) Örömmel tapasztalja azonban az olvasó, hogy ezt a veszélyt a költő is érzi és mind inkább igyekszik elkerülni: a kötet vége felé több a szép vers (*Évfordulóra, Április elseje, Töredék, Tájékp.*)

Nem kiforrott költő sem Stetka Éva, sem Thinsz Géza, de mindkettőjük verseiben van ígéret. Más-más módon mindkettőjüknek szigor kell, fegyelem, önbírálat. Ezt kívánjuk nekik tiszta szívből, s reméljük, hogy az otthon és idekint egyaránt elterjedt semmitmondó kritikák nem ártatják és nem ártatják el egyiküket sem.

Magam is versíró ember lévén, szívesen olvasom, de nem szívesen bírálok mások verseit. Örülünk a jó versnek, miért tünődnénk azon, hogy miért rossz a rossz vers, hogy megannyi középszerű vers van még legnagyobb költőink összes műveiben is? Sokan különben is nagyon szeretik a rossz verseket, miért zavarjuk meg őket boldogságukban? — Őszintének lenni pedig hálátlan dolog, különösen hálátlan, ha költőtől kérnek véleményet más költőről: objektivitását az olvasó kétségbe vonja, hiszen hátha csak azért ír, mert nagyképp, s főleg, mert irigy féltékeny. Mai magyar életünk-